

PUC 2 - SEM1

తెలుగు మెటీరియల్

రాజీవ్‌గాంధీ వైజ్ఞానిక సాంకేతిక విశ్వవిద్యాలయం

ఏపి ఐఐఐటి - ఒంగోలు.

తెలుగుజాతి వివేకం

1. అతి గుణహీన లోభికి, పదార్థము గల్గిన, లేక యుండిన
మితముగగాని కల్మిగలమీదటనైన భుజింపడింపుగా
సతమని నమ్ము దేహమును సంపద, నేరులు నిండి పారిన
గతుకగ జూచు గుక్క తన కట్టడ మీరక యెందు, భాస్కరా!

భావం : తన వద్ద సంపద యెంతవున్నా, లోభియైనవాడు తృప్తిగా భోజనం చేయడు. తన దేహం, సంపద తన వద్ద స్థిరంగా వుంటాయని భావిస్తాడు. అతని బ్రదుకు ఎట్టిదంటే, ఏరు పొంగి పొరలి ప్రవహిస్తున్నా, నీళ్లను గతికి త్రాగే కుక్క బ్రదుకులాంటిది.

నీతి : ఏరు వరదై పారినా, కుక్కకు గతుకు నీళ్లే గతి.

2. బలము గలవాని బలువురు బలవిహీను

లోక్కటై గూడి నిర్జింతురుత్సహించి
మధువుగొన నుత్సహించిన మనుజుబట్టి
కుట్టి నిర్జించు మధుకర కులమునట్లు

భావం : ఇది ఐకమత్యాన్ని తెలిపే పద్యం. బలం కలిగిన వానిని అనేకమంది బలహీనులు ఐకమత్యంతో ఓడించగలరు. తేనె తీసుకోవాలని ప్రయత్నించిన మనిషిని తేనెటీగలు కుట్టి చంపుతాయి కదా!

నీతి : ఐకమత్యమే మహా బలం.

3. ఊరక సజ్జనుండొదిగి యుండిననైన దురాత్మకుండు ని

ష్కారణ మోర్వలేక, యపకారము చేయుట వాని విద్యగా
చీరలు నూరు టంకములు చేసిడివైనను బెట్టెనుండగా
చేరి చినిగిపో గొరుకు చిమ్మటకేమి ఫలంబు భాస్కరా!

భావం : విలువగల వస్త్రాలు పెట్టెలో వుంటే, తనకేమి ప్రయోజనం లేకపోయినా, చిమట కొట్టేస్తుంది. అలాగే, నిష్కారణంగా సజ్జనునికి దుర్జనుడు అపకారం చేస్తాడు.

నీతి : కారణం లేకపోయినా పరులను హింసిస్తాడు దుర్జనుడు.

4. తివిరి, యిసుమున దైలంబు దీయవచ్చు

దవిలి మృగతృష్ణలో నీరు ద్రావవచ్చు

దిరిగి కుందేటి కొమ్ము సాధింపవచ్చు

జేరి మూర్ఛుని మనసు రంజింపరాదు. - భర్తృహరి

భావం : ఇసుకను పిండి తైలాన్ని తీయవచ్చు. ఎండమావులలోని నీళ్ళను త్రాగవచ్చు.

అన్ని చోట్ల తిరిగి, కుందేటి కొమ్మును తేవచ్చు. కాని మూర్ఛుని సంతోషపెట్టలేము.

నీతి : ఏమైనా సాధించవచ్చు. కాని మూర్ఛుని సంతోషపెట్టలేము.

5. కోపము నుబ్బును గర్వము

నాపోవక యునికీయును దురభిమానము ని

ర్వాపారత్వము నను నివి

కాపురుష గుణంబు లండ్లు కౌరవనాథా!

భావం : ప్రతిదానికి కోపగించడం, అల్పసంతోషంతో పొంగిపోవడం, గర్వాన్ని ప్రదర్శించడం,

దేనికిని తృప్తి చెందకుండడం, దురభిమానం చూపించడం, పనిపాట లేకుండ తిరగడం ఇవి

దుష్టుని యొక్క లక్షణాలు.

నీతి : తుమ్మచెట్టుకు ముండ్లులాగా, దుర్మార్గునికి దుర్గుణాలుంటాయి.

6. కుళ్ళుబోతునొద్ద గూడి మాటాడిన

గొప్ప మర్మములను జెప్పరాదు

పేరు తీరు దెల్పు నూరెల్ల ముట్టించు

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : అసూయాపరునితో మాట్లాడేటప్పుడు, వ్యక్తిగతమైన రహస్యాలను చెప్పకూడదు.

అతడా రహస్యాలను ఊరంతా చాటిస్తాడు. కాబట్టి నీవు ఎవరితో ఏమి మాట్లాడాలో ముందుగా

ఆలోచించుకోవాలి.

నీతి : నీ వ్యక్తిగత రహస్యాలను, అసూయాపరులకు తెలియనీకు.

7. చెప్పులోన రాయి, చెవిలోన జోరీగ

కంటిలోని నలుసు, కాలిముల్లు

ఇంటిలోని పోరు, నింతంత గాదయా!

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : చెప్పులో రాయి పడితే, చెవిలో జోరీగ దూరితే, కంట్లో నలుసు పడితే, కాలిలో ముల్లు గుచ్చుకొంటే ఎంత బాధ కలుగుతుందో ఇంట్లో పోరు అంత బాధ కల్గిస్తుంది. కాబట్టి ఇంట్లో పోరు జరుగకుండా జాగ్రత్తపడాలి.

నీతి : ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ ఇంట్లో తగవులు పెట్టుకోరాదు.

8. తల్లిదండ్రులందు దయలేని పుత్రుండు

పుట్టనేమి! వాడు గిట్టనేమి!

పుట్టలోన చెదలు పుట్టదా! గిట్టదా!

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : తల్లిదండ్రుల మీద దయ చూపించి సేవచేయని కుమారుడు పుట్టినా ఒక్కటే చచ్చినా ఒక్కటే. పుట్టలో చెదలు పుడుతుంది చచ్చిపోతుంది. దానినెవరు గమనించరు. కుమారుడు కూడ ఆ చెదల వంటివాడే. ఇది సంస్కారహీనత్వాన్ని తెలియచేస్తుంది.

నీతి : తల్లిదండ్రులను ప్రేమించాలి. అలా చేయని వారు జీవించడం వ్యర్థం.

9. పాలపిట్ట శకున ఫలమిచ్చునందురు;

పాలపిట్టకేమి ఫలము దెలియు?

తనదు మేలు కీళ్లు తనతోడ నుండగ

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : పాలపిట్టను చూడడం మంచి శకునం. అందువల్ల అదృష్టం లభిస్తుందని అంటారు. ఎవరి అదృష్టం వారి వద్ద వుంటుంది. కాని పాలపిట్టకు అదృష్టం గూర్చి ఏమీ తెలుస్తుంది? విశ్వంలో జరిగే అనూహ్య సంఘటనల్ని అర్థం చేసుకోలేని కొందరు, ఇలా నమ్మకాలు ఏర్పరచుకొంటారు.

నీతి : శకునాలు కాదు, స్వయంకృషిని నమ్ముకోవాలి.

10. రామ నామ జపముచే మున్ను వాల్మీకి

పాపి బోయడయ్య బాపడయ్యె!

కులము ఘనము గాదు గుణమే ఘనమ్ము

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : వాల్మీకి పుట్టుకతో బోయవాడు. రామాయణ మహాకావ్యాన్ని రచించి, రామ నామ జపం వల్ల మహర్షి యైనాడు. కులం కంటే గుణం ప్రధానమైనదని నిరూపించాడు.

నీతి : కులం కంటే గుణమే ప్రధానం.

11. నుతజలపూరితంబులగు నూతులు నూటిటికంటె సూన్యత

వ్రత! యొక బావి మేలు మరి బావులు నూటిటికంటె నొక్క స

త్కృతువది మేలు తత్కృతు శతంబునకంటె సుతుండు మేలు త

త్సత శతకంబు కంటె నొక సూన్యత వాక్యము మేలు సూడగన్

భావం : మంచి చేద బావులు తవ్వించటం కంటె నూరు దిగుడు బావులు తవ్వించడం మేలు. నూరు దిగుడు బావులు తవ్వించటం కంటే ఒక మంచి యజ్ఞం చేయటం మేలు. నూరు యజ్ఞాల కంటే ఒక మంచి పుత్రుడు కలగటం మేలు. మంచి పుత్రులు నూరుగురు కంటే ఒక సత్య వాక్యం మేలు.

నీతి : వందమంది సుపుత్రుల కంటే ఒక సత్యవాక్యం గొప్పది.

12. ఔనటంచు నొక్కడాడిన మాటకు

కాదటంచు బలుక క్షణము పట్టు,

దాని నిలువదీయ ధాతయె దిగవలె

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఒకరు 'ఔను' అన్న మాటను 'కాదు' అనడానికి ఒక క్షణం పట్టుతుంది. కాని దానిని నిరూపించడానికి బ్రహ్మదేవుడు దిగిరావాలి. సత్యాన్ని నిరూపించడం ఎంత కష్టమో దీనివల్ల అర్థమౌతుంది.

నీతి : సత్య నిరూపణ కష్టం అయినా దాన్ని విడువకూడదు.

13. ఆత్మశుద్ధిలేని యాచార మదియేల?

భాండశుద్ధిలేని పాక మేల?

చిత్తశుద్ధిలేని శివపూజ లేలరా?

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఆత్మ పరిశుద్ధంగా లేకుండ ఆచారాన్ని పాటించడం నిష్ప్రయోజనం. శుభ్రంగా లేని కుండలో అన్నం వండడం ఆరోగ్యానికి హానికరం. మనసులో కల్మషం పెట్టుకొని చేసే దైవపూజ నిష్ఫలం. నిర్మల చిత్తం దైవత్వానికి ప్రతీక. కాబట్టి మానవులు అన్ని విషయాలలో చిత్తశుద్ధి కలిగి వుండాలి.

నీతి : భక్తికి చిత్తశుద్ధి ముఖ్యం.

14. ఉప్పుకప్పురంబు నొక్క పోలికనుండు

చూడజూడ రుచుల జూడ వేరు;

పురుషులందు పుణ్య పురుషులు వేరయా

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఉప్పు, కర్పూరం పైకి ఒకే విధంగా కన్పిస్తాయి. తరచి చూస్తే రుచులు వేరుగా వుంటాయి. అదేవిధంగా పురుషుల్లో, పుణ్యం చేసుకొన్న పురుషులు వేరుగా వుంటారు. కాబట్టి పైపై వేషాలు చూచి, ఎవరు ఎటువంటి వారో తెలుసుకోవడం కష్టం.

నీతి : పుణ్య పురుషులను గుర్తించి వారిని ఆదర్శంగా తీసుకోవాలి.

15. బంధుజనులజూడు, బాధల సమయాన,

భయమువేళ జూడు, బంటుతనము,

పేదపడ్డ వెనుక, పెండ్లాము మతి జూడు

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : నీవు బాధల్లో వున్నప్పుడు ఆదుకొన్నవాడే నిజమైన బంధువు. నీవు కష్టాలనెదుర్కోలేక, భయంతో వున్నప్పుడు నీకు తోడుగా వుండి సేవలు చేయువాడే నిజమైన బంటు. నీవు ఆర్థికంగా చితికిపోయి, సంసార భారాన్ని మోయలేక అవస్థపడుతున్న వేళ, నిన్ను ప్రేమతో చూచునదే నిజమైన ఇల్లాలు.

నీతి : ఆపదలు వచ్చినప్పుడే ఆప్తులెవరో తెలుస్తారు.

16. ఇనుము విరిగేనేని యిమ్మారు ముమ్మారు

కాచి యతుకనేర్చు కమ్మరీడు

మనసు విరిగేనేని మరియుంట నేర్చునా?

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఇనుము విరిగితే కొలిమిలో కాచి రెండు మూడు పర్యాయాలు ప్రయత్నించి అతుకవచ్చు. మనసు విరిగితే ఎంత ప్రయత్నించినా అతుకు వేయడం సాధ్యమవుతుందా? కాబట్టి యితరుల మనస్సును నొప్పించే పనులు చేయకూడదు.

నీతి : మనసు విరిగితే అతుక్కోదు, కావున ఇతరులతో సున్నితంగా మెలగాలి.

17. తప్పులెన్నువారు తండోపతండంబు

లుర్వి జనులకెల్ల నుండుతప్పు

తప్పులెన్నువారు తమ తప్పు లెరుగరు

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : తప్పులు పట్టేవారు లోకంలో కొల్లలుగా వుంటారు. ప్రపంచంలో అందరికీ తప్పులుంటాయి. తప్పులు పట్టేవారు తమ తప్పుల్ని తెలిసికోరు. కాబట్టి, యితరుల తప్పులు పట్టడం మంచి పని కాదు.

నీతి : ఎవరి తప్పును వారే తెలుసుకోవాలి.

18. నీళ్ళలోన మొసలి, నిగిడి యేనుగుబట్టు

బైట కుక్క చేత భంగపడును,

స్థానబల్మికాని తనబల్మికాదయా

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం: మొసలి, నీళ్ళలో వున్నప్పుడు పెద్ద యేనుగును సునాయాసంగా పట్టుకోగలదు. అదే నీళ్ళ బయట ఉంటే కుక్క చేతిలో భంగపడి పోతుంది. అది మొసలి యొక్క అసలు బలం కాదు, స్థానబలం మాత్రమే. కాబట్టి ఎవ్వరును తమ స్థానబలాన్ని పోగొట్టుకోకూడదు.

నీతి: స్థానబలాన్ని బట్టి నడుచుకోవాలి.

19. వెన్న చేతబట్టి వివరంబు తెలియక

ఘృతము కోరునట్టి యతని భంగి

తాను దైవమయ్యు దైవంబు దలచును,

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : వెన్న కరిగిస్తే నెయ్యి అవుతుంది. అది తెలియక వెన్న చేత పట్టుకొని నెయ్యి కోసం వెదకడం అజ్ఞానమవుతుంది. తానే దైవమైన మానవుడు దైవం కోసం వెదకడం కూడా అజ్ఞానమే.

నీతి : కళ్లు విశ్వాన్నంతగా చూడగలవు, కాని తమను తాము చూచుకోలేవు. అలాగే మానవుడు తనలో ఉన్న దైవాన్ని చూడలేకున్నాడు. అంటే ప్రతిమనిషిలోను దైవం ఉన్నాడని అర్థం.

20. ధర్మజ్ఞులైన పురుషులు

ధర్మవునకు బాధసేయు ధర్మవునైనన్

ధర్మముగా మదిదలపరు

ధర్మవు సర్వంబునకు హితంబుగ వలయున్.

భావం : ధర్మస్వరూపం తెలిసిన జ్ఞానులు ధర్మానికి ఏ మాత్రం కీడు కలిగించే పనినైనా ధర్మంగా భావించరు. అసలు ధర్మం అంటే అది లోకంలో అందరికీ మేలు చేకూర్చేదిగా ఉండాలి.

నీతి : ధర్మం అనేది అందరికీ సమానంగా మేలు చేకూర్చేదిగా ఉంటుంది.

21. మేడిపండు జూడ మేలిమై యుండును

పొట్ట విచ్చి చూడ పురుగు లుండు

పిరికి వాని మదిని బింక మీ లాగురా,

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : అత్తిపండు పైన చూస్తే నిగ నిగ మెరుస్తూ వుంటుంది. దాని పొట్ట విప్పి చూస్తే పురుగులు కన్పిస్తాయి. పిరికివాడు పైకి ఎంతో బింకంగా కన్పిస్తాడు. కాని వాని గుండె దడదడ కొట్టుకుంటూ వుంటుంది. అట్టి వారిని గుర్తించి జాగ్రత్తగా మసలుకోవాలి.

నీతి : మెరిసేదంతా బంగారం కాదు. పై మెరుగులు చూచి మోసపోకూడదు.

22. అధరము కదలియు గదలక

మధురములగు మాటలుడిగి, మౌనవ్రతుడౌ

నధికార రోగపూరిత

బధిరాంధకశవము జూడ బాపము సుమతీ.

భావం : కార్యార్థులై సామాన్య ప్రజలు తనను దర్శించడానికి వచ్చినప్పుడు అధికార గర్వంతో చెవులున్నా వినకుండ, కండ్లున్నా చూడకుండ వుండే అధికారిని ఒక పాపిగా భావించాలి. అట్టి వారు అధికారులు కాకుండా చూడాలి.

నీతి : అధికార గర్వాంధుడు కళ్ళున్నా చూడలేడు. చెవులున్నా వినలేడు.

23. అప్పిచ్చువాడు, వైద్యుడు,

నెప్పుడు నెడతెగక పారు నేరును, ద్విజుడున్

చొప్పడిన యూర నుండుము,

చొప్పడకున్నట్టి యూరు చొరకుము సుమతీ.

భావం : అవసరమైనప్పుడు అప్పిచ్చే వ్యాపారి, వ్యాధికి చికిత్స చేసే వైద్యుడు, వివాహాది కార్యాలు జరిపించే పురోహితుడు వున్నట్టి గ్రామంలో నివాస మేర్పరుచుకోవాలి. ఆ వసతులు లేని చోటికి పోరాదు.

నీతి : అవసరానికి తగిన వసతులు లేనిచోట నివసించడం మంచిదికాదు.

24. ఉపకారికి నుపకారము

విపరీతము గాదు సేయ వివరింపంగా

నుపకారికి నుపకారము

నెపమెన్నక చేయువాడు నేర్పరి సుమతీ.

భావం : తనకు ఉపకారం చేసిన వారికి తిరిగి ఉపకారం చేయడం మామూలే. తనకు అపకారం చేసిన వారికి ఎటువంటి నెపం చూపకుండ ఉపకారం చేయడంలోనే వివేకం వుంది. ఇందువల్ల అపకారం చేసినవాడు పశ్చాత్తాపపడి, నీకు దగ్గరౌతాడు.

నీతి : శత్రుత్వాన్ని ప్రేమతో జయించాలి.

25. ఎప్పటి కెయ్యది ప్రస్తుత

మప్పటికా మాటలాడి యన్యుల మనముల్

నొప్పింపక తా నొవ్వక

తప్పించుక తిరుగువాడె ధన్యుడు సుమతీ.

భావం : ఏ సమయంలో ఏ మాటలు చెప్పాలో ఆ మాటలు చెప్తూ, తనకు గాని, యితరులకు గాని, నొప్పి తగలకుండా ప్రవర్తిస్తూ, సమస్యలలో పడకుండా తప్పించుకొని తిరిగే వ్యక్తి నిజంగా ధన్యుడు.

నీతి : సమయానుకూలంగా మాట్లాడటం అలవర్చుకోవాలి.

26. ఎప్పుడు సంపద గలిగిన

నప్పుడు బంధ వత్తు, రది యెట్లన్నన్

దెప్పలుగ చెరువు నిండిన

గప్పలు పదివేలు చేరు గదరా సుమతీ.

భావం : చెరువు నీళ్లతో నిండినప్పుడు కప్పల గుంపులు పరుగెత్తుకొనివచ్చి అందులో చేరిపోతాయి. అదే విధంగా, నీ యింట్లో సంపద చేరిన విషయం తెలిసిన వెంటనే, బంధువులు నీ యింటికి చెప్పకుండా వస్తారు కాబట్టి నిజమైన బంధువులెవరో గుర్తించి వారిని ఆహ్వానించాలి.

నీతి : సంపన్నులకు అందరు చుట్టాలే.

27. కనకపు సింహాసనమున

శునకము కూర్చుండ బెట్టి శుభలగ్నమునం

దొనరగ బట్టము గట్టిన

వెనుకటి గుణమేల మాను, వినురా సుమతీ.

భావం : ఒక కుక్కను బంగారు సింహాసనం మీద కూర్చుండబెట్టి, పట్టాభిషేకం జరిపి, రాజ్యాధికారం అప్పగిస్తే, ఆ కుక్క తన వెనుకటి గుణాలను మానుకొంటుందా? కాబట్టి, అనర్హుణ్ణి అధికార పీఠంపై కూర్చోబెట్టకూడదు.

నీతి : అనర్హునికి అధికారమివ్వకూడదు.

28. కులకాంత తోడ నెప్పుడు

కలహింపకు, వట్టి తప్పు ఘటియింపకుమీ

కలకంఠి కంటకన్నీ

రొలికిన సిరి యింట నుండ నొల్లదు సుమతీ.

భావం : ధర్మబద్ధంగా వివాహమాడిన యిల్లాలుతో ఎప్పుడూ కలహం పెట్టుకోకూడదు. లేనిపోని తప్పుల్ని ఆమె మీద రుద్దకూడదు. స్త్రీ కంట నీరు పెట్టకూడదు. అది జరిగితే ఆ యింట్లో లక్ష్మి నిలువదు.

నీతి : స్త్రీని బాధపెట్టిన చోట సంపద నిలవదు.

29. కూరిమి గల దినములలో

నేరము లెన్నడును కలుగనేరవు మరి యా

కూరిమి విరసంబైనను

నేరములే తోచుచుండు నిక్కము సుమతీ.

భావం : ఇద్దరు స్నేహభావంతో వున్నప్పుడు, ఒకరి తప్పులు మరొకరికి కన్పించవు. ఆ స్నేహం విరసమైనప్పుడు, ఒకరి మీద మరొకరికి తప్పులే కన్పిస్తుంటాయి. ఇది లోకానుభవంతో తేలిన సత్యం. అందువల్ల అందరు స్నేహభావంతో వుండాలి. శత్రుత్వానికి తావీయగూడదు.

నీతి : ఏటి నిండ నీళ్లున్నప్పుడు, అడుగున వున్న గుంటలు, రాళ్లు ఏమీ కనిపించవు. ఏరు ఎండిపోతే, అందులో గుంటలు, రాళ్లే కనిపిస్తాయి.

30. తనవారు లేని చోటును

జనవింతుక లేనిచోట, జగడము చోటన్

అనుమానమైన చోటును

మనుజునకట నిలువదగదు మహిలో సుమతీ.

భావం: ఎక్కడ తనవారనుకొన్న వారుండరో, ఎక్కడ తనకు చనువు లభించదో, ఎక్కడ జగడాలు నిత్యం జరుగుతుంటాయో, ఎక్కడ ప్రతివారు తనను అనుమానిస్తారో అక్కడ బుద్ధిమంతుడైన వాడెవ్వడును నివసింపకూడదు. ఇది అనుభవం వల్ల తెలుసుకొన్న విషయం. అట్టి చోట నివసించేవానికి శాంతి భద్రతలుండవు.

నీతి : భద్రత లేని చోట ఉండరాదు.

31. పుత్రోత్సాహము తండ్రికి

పుత్రుడు జన్మించినపుడె పుట్టడు, జనులా
పుత్రుని గనుగొని పొగడగ
బుత్రోత్సాహంబు నాడు పొందుర సుమతీ.

భావం : పుత్రుడు జన్మించినప్పుడు కాదు. ఆ పుత్రుని చూచి అందరు మెచ్చుకొన్నప్పుడు తండ్రికి ఆనందం కలుగుతుంది. ప్రతి పుత్రుడు, తండ్రికి అట్టి ఆనందాన్ని కల్గించాలి. అప్పుడే అతని జన్మ సార్థకమౌతుంది.

నీతి : కొడుకు ప్రయోజకుడై తల్లిదండ్రులకు ఆనందం కలిగించాలి.

32. సిరిగలవాని కెయ్యడల జేసిన మేలది నిష్ఫలంబగున్

నెరిగురి గాదు, పేదలకు నేర్పున జేసిన సత్ఫలంబగున్
వరపున వచ్చి మేఘుడొక వర్షము వాడిన చేల మీదటం
గురిసిన గాక, యంబుధుల గుర్వగ నేమి ఫలంబు, భాస్కరా!

భావం : ధనం గల వాడికి నీవు చేసే మేలు వల్ల ప్రయోజనం వుండదు. ఆ మేలు నీవు చేయకపోయినా, అతడు క్షేమంగా వుంటాడు. సాయం కోసం ఎదురుచూచే పేదవానికి నీవు మేలు చేస్తే అతడు సుఖపడతాడు. మేఘుడు సముద్రంలో వర్షిస్తే కలిగే ప్రయోజనమేమిటి? అదే వాడిన చేల మీద వర్షిస్తే పంటలు పండుతాయి. ప్రజలకు మేలు కలుగుతుంది. ఇది గుర్తుంచుకొని, నీవు అవసరమున్న వానికే మేలు చేయాలి.

నీతి : సహాయం అవసరమున్న వారికే చేయాలి.

33. సుగుణవంతురాలు, సుదతియైయుండిన

బుద్ధి మంతులైన పుత్రులొప్ప,
స్వర్గమేటికయ్య సంసారికింకను!
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : మంచి గుణాలు గల భార్య, బుద్ధిమంతులైన పుత్రులుంటే, సంసారికి అదే స్వర్గం. ప్రతి మానవుడు అట్టి స్వర్గాన్ని కోరుకోవాలి.

నీతి : సుఖ సంసారమే స్వర్గం.

34. పుణ్యమంతగూడి, పురుషుడై జన్మింప

పాపమంతగూడి పడతి యగునె?

స్త్రీలు పురుషులనుచు ఏలయీ భేదమ్ము?

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : సృష్టిలో పుణ్యమంత కలిసి పురుషుడుగా జన్మింపలేదు. పాపమంతా కలిసి స్త్రీగా జన్మింపలేదు. జన్మలో ఇద్దరు ఒకే రీతిగా జన్మించారు. అయినప్పుడు స్త్రీ పురుషుల మధ్య భేదాలు పాటించుట ధర్మం కాదు.

నీతి : స్త్రీ పురుషులలో రక్త మాంసాలొక్కటే, ఆత్మ ఒక్కటే.

35. మ్రొక్కినంత చెరకు చక్కెర కాబోదు,

పిండి చేసి రసము పిండకున్న,

కష్టపడక కలిమి కౌగిట వాలదు

మహిత వినయశీల! మల్లెమాల!!

భావం : చెరకు గడకు దండం పెడితే అది చక్కెరగా మారదు. దాన్ని యంత్రంలో వేసి, పిండి చేసినప్పుడే, రసం రూపంలో చక్కెర బైటికి వస్తుంది. కష్ట పడకుండా ధనం నీ చేతికి రాదు. కాబట్టి శ్రమ చేసి ధనం అర్జించాలి.

నీతి : కష్టపడితేనే ఫలితం వుంటుంది.

36. ఏది ఎందుకన్న వాదమే తల్లియై

సకల శాస్త్రములకు జన్మ నొసగె;

ప్రశ్న లేకయున్న ప్రగతి శూన్యము సుమా!

మహిత వినయశీల! మల్లెమాల!!

భావం : ఏది, ఎందుకు అని ప్రశ్నించుట వల్లనే శాస్త్రం అభివృద్ధి చెందింది. ప్రశ్న లేకుంటే ప్రగతి వుండదు. అందువలన నీవు ప్రశ్నించడం నేర్చుకోవాలి.

నీతి : ప్రశ్నతోనే ప్రజ్ఞ వస్తుంది.

37. మండుటెండలోన మాడుచున్నావని

నిన్ను వెదకు కొనుచు నీడరాదు;

చెట్టు దరికి నీవె చేరుకో వలయును

మహిత వినయశీల! మల్లెమాల!!

భావం : నీవు ఎండలో వున్నావని చెట్టు నీడ నిన్ను వెదుక్కుంటూ నీ దగ్గరకు రాదు. నీవే చెట్టు దగ్గరకునీ వెళ్ళాలి. నీకు సాయం అవసరమైనప్పుడు సాయం చేసేవారిని నీవే ఆశ్రయించాలి.

నీతి : సాయం నిన్ను వెదుక్కుంటూ రాదు. దేనికైనా ప్రయత్నం అవసరం.

38. నీరము తప్త లోహమున నిల్చి యనామకమై నశించు, నా

నీరమె ముత్యమట్లు నళినీదళ సంస్థితమై తనర్చు, నా

నీరమె శుక్తిలోబడి మణిత్యముగాంచు సమంచిత ప్రభం,

బౌరుషవృత్తు లిట్లధము, మధ్యము, నుత్తము, గొల్చువారికిన్. - భర్తుహరి

భావం : నీరు, వేడి పెనం మీద పడితే ఆవిరై పోతుంది. తామరాకుపై పడితే, ముత్యంలా మెరుస్తుంది. ఆలిచిప్పలో పడితే నిజమైన ముత్యంగా మారుతుంది. ప్రతి మనిషి యొక్క భవిష్యత్తు, అతనికి లభించిన ఆశ్రయాన్ని బట్టి వుంటుంది. అధములను ఆశ్రయించినవారు సర్వనాశనాన్ని, మధ్యములనాశ్రయించినవారు సౌఖ్యాభ్యాసాన్ని, ఉత్తముల నాశ్రయించిన వారు వాస్తవ సౌఖ్యాన్ని పొందుతారు.

నీతి : నీ భవిష్యత్తు నీవాశ్రయించిన వారిని బట్టి వుంటుంది.

39. సంపదలు గల్గుతరి మహాజనుల హృదయ

మభినవోత్పల కోమలం బగుచు వెలయు

నాపదలు వొందునప్పుడు మహామహీధ

రాశ్మసంఘాత కర్మశంభై తనర్చు. - భర్తుహరి

భావం : సంపదలు వచ్చినప్పుడు అప్పుడే వికసించిన కలువ పూవులాగా సజ్జనులు హృదయం కోమలంగా వుండి ఔదార్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. ఆపదలు వచ్చినప్పుడు పెద్ద కొండలోని బండరాయిలాగా కర్మశంభై వుండి ధైర్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. చలి ఎక్కువైతే, మంచినీరు మంచుగడ్డగా మారుతుంది.

నీతి : సంపద కలిగినప్పుడు ఔదార్యాన్ని, ఆపదలు కలిగినప్పుడు ధైర్యాన్ని కలిగి ఉండాలి.

40. ఉరుబలాఢ్యుడైన యుద్యోగి పరుడైన
తగిన విత్తమున్న తరుణమందె
పరులకుపకరించి పాలింపగల్గును
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఎంత బలవంతుడైనా, పెద్ద ఉద్యోగంలో ఉన్నా, దగ్గర ధనమున్నవాడే యితరులకు సాయం చేయగలడు. వట్టి చేతుల్తో మూరలువేస్తే ఏం లాభం?

నీతి : ధనం కలిగినవారు ఎవరైనా ఏమైనా చేయగలరు.

డా. షేక్ ఇబ్రహీం,
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్,
ఏపీ ఐఐఐటి ఒంగోలు